

duodecimum lapidem, *Ager Solonius*, *Sextum* denique Philippi, cujus in Territorio Romano inter Ostiam & urbem, ubi se Tiberis fundit & insulam facit, mentionem facit Aëthicus.

Ostia.

In littore decimosexto ab urbe lapide ad fauces vel ostia Tiberis vetus oppidum fuit *Ostia*. Ab initio dictum est plurali numero *ὀστια* *Τιβερινα*, *Ostia Tiberina*, à situ, quia positum erat ad amnis bicornis *ὀβολός*, sive exitus, quæ Latino verbo dicuntur *ostia*; ut domorum conclaviumque ingressus sive exitus. Hinc Ovidius Fastorum lib. 4:

Ostia contigerat, quæ se Tiberinus in altum

Dividit, & campo liberiore natat.

Et Ammianus Marcellinus lib. 19, *Dum Tertullus*, inquit, *apud Ostia in æde sacrificat Castorum*, tranquillitas mare mollivit. Conditum est ab Anco Martio quarto Romanorum rege, qui & salinas circa fecit, referente Livio lib. 1. Ita Ennius:

Ostia mœnita est: idem loca navibus pulcreis

Munda facit, nautisque mari quæsentibus vitam.

Laurentius Schraderus Saxo in suis de Italia libris hæc de Ostia scribit: Oppidum ab ostio Tiberino appellatum, ab Anco Martio, eo loco, ubi Æneas primum castra constituit, conditum, in ipso maris Tyrrheni & Tiberis fluvii confinio, ut totius mundi opes illo veluti maritimo urbis hospitio reciperentur. Aërem gravem habet & pestilentem: olim maximis ædificiis ornatum, nunc in paucas & exiguas villas abiit. Turrim habet cum propugnaculo à Martino V exstructam, apud eam duobus ostiis Tiberis in mare influit, sed uno maximo, & impetuosiore. Ruinas & vestigia portus celeberrimi vidimus, cujus fundamenta adhuc è mari ipso eminent. Fuit unum ex operibus admirandis, quæ unquam Romani extruxerunt. Ejus forma habetur apud Tramezinum, Pyrrho Ligorio inventore. Lazarus Bonamicus dicere solebat: Omnes Christianorum principes non posse talem exstruere. Fuit dirutus à Gregorio Pontif. propter metum Saracenorum, ne esset ad illorum irruptiones receptaculum. Sunt prope ruinæ multorum ædificiorum, & maximè camera-rum quarundam, quæ quidem amplæ sunt, sed valde humiles, quarum nec formam complecti, nec numerum inire potuimus in tanta vastitate. In iis reposita fuisse ea, quæ ex navibus exportabantur, verisimile est.

Laurentum.

Post Ostiam in littore *Laurentum* oppidum sequebatur, Latinorum regum, ut est in fabulis, Pici, Faunique & Latini regia; unde Laurens ager, Laurens populus, Laurentina via, Laurentina palus, Laurentina silva scriptoribus memorantur. Haud dubie hic locus est, qui à dextra Numicii ripa paullo remotior, vulgo nunc vocatur *Paterno*. Et errant illi, qui hoc oppidum nunc interpretantur locum, qui ab lava amnis ripa vulgo nunc dicitur *San Lorenzo*. A Pico Aborigenum rege conditum notat Servius, unde,

Laurentis Regia Pici. In littore maris fuisse docet Valerius Maximus, ubi scribit Scipionem & Lælium Cajetæ & *Laurenti* conchulas & umbilicos lectitasse. Nec procul à Tiberi abfuisse perhibet Dionysius, qui Æneam quoque post captum Ilium cum profuga Trajanorum manu huc appulisse scribit, nempe in Tiberis lavum ostium, quo loci urbem nomine novam Trojam exstruxit. A *Lauro* nomen sortitum est, perhibente Herodiano lib. 1, ubi pestilentia ingens universam Italiam occupaverat; *Tum Commodus*, suadentibus quibusdam medicis, *Laurentum* secessit. *frigidior enim is locus, silvisque è lauro spaciosissimis opacus* (à quo etiam inditum loco nomen) *conservanda valetudini idoneus existimabatur; atque adeo aëris corruptioni resistere, tum suavitate odoris, qui è lauris efflaretur, tum jucundâ ipsarum arborum umbrâ.*

Lavinium.

Laurento Lavinium vicinum fuit, oppidum ad mare inter Ostia & Ardeam. Male quidam *Lavinium* & *Lanuvium* confundunt, cum *Lanuvium* in mediterraneis fuerit prope viam Appiam inter Albanum montem, Ariceam, & Ardeam. Ab urbe distat ad decimum lapidem. Fuit hic *Fanum Veneris*, Latinis omnibus commune, & cultus ibidem *Liber* per totum mensem. Nomen habet à Lavino Latini fratre, vel à Lavinia uxore Æneæ. Hodie *Lavinia*, vel, ut aliis placet, *Civita Lavina* vocatur. *Lavinium* cum *Laurento* confudit Servius ad illa *Æneidos*, *Laviniaque venit littora*. qui eandem urbem *Laurolavinium* sæpe vocat. At *Laurentum* & *Lavinium* distincta fuisse oppida, satis ex Strabone, Antonino & itineraria tabula apparet. Affirmat enim Strabo, Æneam in Italiam delatum *Laurenti* terram cœpisse, deinde vigintiquatuor à mari stadiis *Lavinium* condidisse, dictum à Lavinia Latini filia. Nunc paucissima supersunt urbis in monticulo vestigia.

In ora maritima apud Plinium sequitur *Ardea*, quam Cluverius ex Ptolemæo in mediterraneis locat, ubi vicus nunc idem nomen retinet, circiter quinque millia passuum à mari recedens. Quondam Rutulorum urbs fuit, & *Troja* dicta. Virgilius *Dauni urbem* vocat. Conditam vult Virgilius à Danaë Persei matre, nomenque habere ab *Ardea* avis augurio. Ita Poëta:

Protinus hinc fuscis tristis Dea tollitur alis:

Audacis Rutuli ad muros, quam dicitur urbem

Acrifoneis Danae fundasse colonis,

Præcipiti delata Noto: locus Ardea quondam

Dictus avis, & nunc magnum manet Ardea nomen.

Fabulam de ave ardea Ovidius quoque habet in *Transformationum* lib. 14, ubi fingit, Ardeam urbem, ab Ænea captam atque incensam, in avem ejus nominis fuisse conversam. Aliis placet dictam urbem ab ardore vel æstu. Livius inter colonias Romanas numerat, quæ bello Punico Romanis auxilia denegarunt. Obsessa olim fuit à Tarquinio Superbo Romanorum rege. Picturas Ardeatis templi earumque auctorem M. Ludium celebrat Plinius. Nunc inditione